

PAPER DETAILS

TITLE: Türkiye'nin 'Afrika Açılımı': Yükseköğretimde Sahraaltı Afrikali Öğrenci Hareketliliği
(2013-2018)

AUTHORS: Mehmet BAYDEMİR

PAGES: 56-68

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/981900>

TÜRKİYE’NİN ‘AFRİKA AÇILIMI’:

YÜKSEKÖĞRETİMDE SAHRAALTI AFRİKALI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ (2013-2018)

Turkey's African Opening:

Sub-Saharan African Student Mobility in Higher Education (2013-2018)

Mehmet BAYDEMİR, Doktora Öğrencisi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Sakarya Üniversitesi

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Geliş: 14/01/2020

Kabul: 21/02/2020

Anahtar Kelimeler:

Sahraaltı Afrika, Uluslararası Öğrenciler, Yükseköğretim, Türkiye'nin Afrika Açılımı

© 2020 PESA Tüm hakları saklıdır

ÖZET

Her yıl milyonlarca öğrenci yeni fırsatlar yakalamak için farklı ülkeleri hedef olarak seçmekte ve hayallerinin peşinde koşmaktadır. Son yıllarda proaktif dış politikayı benimseyen Türkiye de uluslararası öğrencilerin yoğun bir şekilde tercih ettiği duraklardan biri haline gelmiştir. 2017/2018 eğitim öğretim yılında 125 bin uluslararası öğrenci Türkiye'deki eğitim kurumlarında eğitim görmüştür. 2013 yılından bu yana değerlendirildiğinde Türkiye'deki uluslararası öğrenci varlığındaki artışın 2 kattan daha fazla olduğu görülmektedir. 2005 yılını 'Afrika Yılı' ilan eden Türkiye'ye Sahraaltı Afrika'dan gelen öğrenci sayısı son 5 yılda 2,5 kat artarak 11378 kişiye ulaşmıştır. Karabük ve Kastamonu Üniversiteleri Çad'a özel protokoller uygulayarak bu ülkeden gelen öğrenci sayısının artmasına büyük katkı sağlamaktadır. İnsani yardımla Somali'de önemli bir pozisyon yakalayan Türkiye, bu ülkeden 2300'ün üzerinde öğrenciye ev sahipliği yapmaktadır. Bununla birlikte, uluslararası öğrenci sayısını 350 bine çıkarıp uluslararası öğrenci varlığında ilk 5 ülkeden biri haline gelmeyi hedefleyen Türkiye'nin özellikle Sahraaltı'ndan gelen öğrencilere yönelik çözmesi gereken sorunlar bulunmaktadır. Yüzünü onlarca yıl sonra tekrar Afrika'ya dönen Türkiye'nin bu kıtadan gelen öğrencilere yönelik sosyal ve akademik bütünleşmeyi sağlaması ve ekonomik destek vermesi gerekmektedir. Sahraaltı Afrika'dan gelecek öğrenci sayısını artırmak isteyen Türkiye'nin önündeki engellerden biri de FETÖ'nün yaptığı antipropagandadır.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 14/01/2020

Accepted: 21/02/2020

Keywords:

Sub-Saharan Africa, International Students, Higher Education, Turkey's Africa Opening

© 2020 PESA All rights reserved

ABSTRACT

Every year, millions of students choose different countries to pursue new opportunities and follow their dreams. Due to Turkey's proactive foreign policy in recent years, Turkey has become one of the most preferred destinations for international students. In this respect, since 2013, the number of international students has more than doubled in Turkey. After starting Turkey's African Opening, while the number of students coming from Africa was 4532 in 2013, this amount has reached 11378 students in the last 5 years. Turkey wants to be one of the top 5 countries in attracting foreign students in higher education by increasing the number of international students to 350 thousand. Yet there are some problems that Turkey has to solve especially with regard to the students coming from Sub-Saharan region. After decades, even as Turkey started to give close attention to Africa, Turkey must provide social and academic integration and economic support for these students from that continent. One of the most important challenges for Turkey which tries to increase the number of international students from this region is anti-propaganda made by FETÖ.

1. GİRİŞ

Yüzyıllardır kolonyal güçlerin egemenliğinde kaynakları sömürülen Afrika ülkeleri, 1960’lı yıllarda elde ettikleri bağımsızlıklarının üzerinden çeyrek asır geçmişken yeniden büyük güçlerin ilgi alanına girmiştir. Soğuk Savaş’ın sona ermesi ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin (SSCB) dağılmasıyla kurulan Rusya’nın kıtadaki etkisinin azalması yeni güçlerin bölgeye girişini kolaylaştırmıştır. İletişim ve ulaşım araçlarının gelişmesiyle hızla küreselleşen dünyada tek hegemon güç olarak kalan Amerika Birleşik Devletleri’yle birlikte İngiltere ve Fransa gibi kıtanın sömürge güçleri bu süreçte varlıklarını sürdürebilmiştir. Ancak dünyaya açılan Çin Halk Cumhuriyeti 90’lı yıllardan itibaren yıllık yüzde 10’ları bulan ekonomik büyümesiyle yeni hammadde ve pazar arayışına ihtiyaç duymuştur. Bu noktada Afrika’yı keşfeden Çin, başta enerji kaynakları olmak üzere Afrika’nın yeraltı ve yerüstü kaynaklarıyla ilgilenmeye başlamış ve Afrika ülkeleriyle güçlü ilişkiler kurmuştur (Sievers vd., 2010). Aynı süreçte Hindistan, Brezilya, İran, Suudi Arabistan, Japonya gibi ülkeler kıta ile ilişkilerini geliştirirken Türkiye de 1998 yılında Afrika Eylem Planı kabul ederek Afrika’ya yönelik ilgisini artırmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı [MFA], 2018).

2005 yılı Türkiye’de ‘Afrika Yılı’ olarak ilan edilirken yeni büyükelçilikler açılmış, TİKA ve Yunus Emre Enstitüsü kıtaya girmiş ve bunun yanında Türk Hava Yolları kıtaya yönelik yeni seferler başlatmıştır. Proaktif bir dış politikanın Türkiye’yi eski konumuna taşıyacağı vurgusuyla (Davutoğlu, 2001) Afrika’ya da açılan Türkiye, özellikle Afrikalı öğrencilerin eğitim için tercih ettiği ülkelerden biri haline gelmiştir. 2016 yılında kurulan Türkiye Maarif Vakfı ile Afrika’nın pek çok noktasında eğitim veren Türkiye, binlerce Afrikalıya ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye’de halen ortaöğretimde eğitim gören Afrikalılar olduğu gibi bu makalenin konusunu 2013-2018 yılları arasında bir yükseköğretim kurumuna kayıtlı olan Sahraaltı Afrikalı öğrenciler oluşturmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti, uluslararası öğrenciler için önemli bir durak haline gelmektedir. Ancak uluslararası öğrencilere önemli imkanlar sunulsa da öğrenciler için çeşitli zorluklar bulunmaktadır. Çalışmanın içeriğini oluşturan Sahraaltı Afrikalı öğrencilerin çoğunluğu dini-kültürel yakınlık bakımından uyum sürecini kolay atlatmakla beraber sosyal ve akademik alanda karşılaştıkları zorluklar öğrenciler üzerinde olumsuz izler bırakabilmektedir. Sahraaltı Afrikalı öğrencilerin karşılaştıkları zorluklar azaltıldığında bu öğrencilerin edindikleri ‘pozitif Türkiye tecrübesi’ yurt dışında okumak isteyen Afrikalıların Türkiye’de eğitim fırsatlarını değerlendirmesinin önünü açacaktır.

Çalışmanın içeriğini Sahra Çölü’nün güneyinde yer alan ve Sahraaltı Afrika olarak adlandırılan ülkelerden¹ gelen öğrenciler oluşturmaktadır. Hangi ülkelerin Sahraaltı Afrika ülkeleri olduğu konusunda ise tartışmalar bulunmakta ve bu tartışmalar özellikle Cibuti, Sudan ve Moritanya üzerinde yoğunlaşmaktadır. Her üç ülke de Arap ülkesi olarak kabul edilirken Sahraaltı Afrika ülkesi olup olmadıkları bazı kurum ve kuruluşlara göre değişmektedir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Program – UNDP), bu üç ülkeden sadece Moritanya’yı Sahraaltı olarak kabul etmektedir (UNDP Africa, About Sub-Saharan Africa). Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO) ise bu üç ülkeden sadece Cibuti’yi Sahraaltı Afrika ülkesi olarak belirtmektedir (UNESCO, Regional overview: Sub-Saharan Africa). Dünya Bankası (The World Bank), Moritanya ve Sudan’ı Sahraaltı Afrika ülkesi olarak görmekteyken Cibuti’yi bu listeye dahil etmemiştir (The World Bank, Sub-Saharan Africa). Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund – IMF) her üç ülkeyi de Sahraaltı Afrika ülkesi olarak görmemektedir (IMF, Regional Economic Outlook, Sub-Saharan Africa). Afrika Birliği, Sahraaltı Afrika kavramı yerine Doğu Afrika Topluluğu (East African Community - EAC) ve Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (Economic Community of West African States - ECOWAS) gibi bölgesel örgütler

¹ Angola, Benin, Botsvana, Burkina Faso, Burundi, Cabo Verde, Cibuti, Çad, Ekvator Ginesi, Eritre, Etiyopya, Fildişi Sahilleri, Gabon, Gambiya, Gana, Gine, Gine Bissau, Güney Afrika Cumhuriyeti, Güney Sudan, Kamerun, Kenya, Komorlar Birliği, Kongo, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Lesotho, Liberya, Madagaskar, Malavi, Mali, Morityus, Moritanya, Mozambik, Namibya, Nijer, Nijerya, Orta Afrika Cumhuriyeti, Ruanda, Sao Tome ve Principe, Senegal, Seyşeller, Sierra Leone, Somali, Sudan, Svaziland, Tanzanya, Togo, Uganda, Zambiya ve Zimbabve.

üzerinden ülkelerin konumlarını belirlemektedir (African Union, Regional Economic Communities - RECs). Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı her üç ülkeyi de Sahraaltı Afrika ülkesi olarak kabul etmektedir (MFA, Sahraaltı Afrika). Diğer yandan 22 üyesi bulunan Arap Ligi’nin Sahraaltı Afrika’dan beş üyesi bulunmaktadır. Arap Ligi üyesi Cibuti, Komorlar, Moritanya, Somali ve Sudan’ın dışında Eritre, Lig’in dört gözlemci ülkesinden biridir. (CNN, Arab League Fast Facts). Bu çalışmada, Cibuti, Eritre, Komorlar, Moritanya, Somali ve Sudan Sahraaltı Afrika ülkeleri olarak değerlendirilmiştir.

Çalışma alanının Sahraaltı Afrika olarak seçilmesi ilk olarak 1998 Afrika Açılım Eylem Planı ile başlayan ve 2005 yılı itibariyle gün geçtikçe artan ve kurumsallaşan ilişkilerin (MFA, Türkiye-Afrika ilişkileri) uluslararası öğrenci sayısına etkisidir. Bahsedilen dönemden itibaren Sahraaltı Afrika ülkelerinden Türkiye’ye gelen öğrenci sayısı artmış ve mezun olup ülkelere dönen öğrenciler gönüllü temsilciler durumuna gelerek ülke imajına katkı sunmaya başlamıştır. Dolayısıyla bu çalışma, sayıları her geçen gün artan Sahraaltı Afrikalı öğrencilerin varlığına ve sorunlarına yönelik bir farkındalık oluşturmaya amaçlamaktadır.

Çalışma, Yarı yapılandırılmış Görüşme Tekniği’ne göre yapılmış ve ilgili yazın taraması yapılmıştır. Bu teknik, belirli düzeyde bir standart ve esneklik tanıdığı için seçilmiş ve Sahraaltı Afrikalı Türkiye mezunu 10 öğrenci ile görüşülmüştür. Aynı zamanda Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEP) Başkanı Dr. Mehmet Ali Bolat’ın görüşlerine başvurulmuş, Bolat ve tüm öğrencilere; “Son yıllarda Sahraaltı Afrika’dan gelen öğrenci sayısında artış olmuştur. Bunun sebepleri nelerdir?” ve “Sahraaltı Afrikalı öğrencilerin Türkiye’de karşılaştığı sorunlar nelerdir?” şeklinde soru yöneltilmiştir. Sahraaltı Afrika’dan Türkiye’ye gelen öğrenci sayısında yüksek artış olurken Nijerya’dan gelen öğrenci sayısı artışında yavaşlama hatta bir gerileme olmuştur. Bu sebeple Nijeryalı öğrencilere, “Afrika’dan gelen öğrenci sayısında yüksek oranlı artışlar olurken Nijerya’dan gelen öğrenci sayısındaki artışta gözle görülür bir yavaşlama söz konusudur. Bunun sebepleri nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Dr. Bolat’a ise 15 Temmuz Darbe Girişimi’nin, uluslararası öğrencilerin özellikle de Sahraaltı Afrikalı öğrencilerin ve geldikleri ülkelerin üzerinde olumsuz bir etkisi olup olmadığı sorulmuştur. Veri analizi bu çalışmada içerik analizi olarak yapılmıştır. Analiz sürecinde yazılı formlar düzenlenmiş ve katılımcıların kimlikleri saklı tutulmuştur.

2. DÜNYADA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ

Uluslararası Öğrenciler, kendi ülkelerinin dışında, farklı ülkeleri ve kültürleri tanımak, yeni bir dil öğrenmek ve her şeyden önemlisi yeni fırsatlar yakalamak için sınırların ötesine geçmekteler. 2010 yılı itibariyle kendi ülkesi dışında eğitim alan uluslararası öğrencilerin sayısına bakıldığında, bu uluslararası öğrencilere ev sahipliği yapan ilk beş ülkenin sırasıyla ABD, Birleşik Krallık, Fransa, Avustralya ve Almanya olduğu görülmektedir ve bu beş ülke tüm uluslararası öğrencilerin yarısına ev sahipliği yapmaktadır (Atar, Erdem & Koçyiğit, 2017). Bu ülkelere öğrenci hareketliliğinin temel nedeni yükseköğretim kalitesi, çalışma alanlarının yaygın olması, akademik ve öğrenci işleri konusunda geniş destek sunmalarıdır. Dünyada 1975 yılında yaklaşık 800 bin uluslararası öğrenci varken, bugün bu sayı 7,5 milyona ulaşmıştır (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı [YTB], 2018). Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrenci sayısıysa 1983’te 5.378 iken bu sayı 2002 yılında 16.000 (Gürüz, 2008: 54) ve 2018 yılında 125.000 düzeyine erişmiştir (YÖK, 2018). Öte yandan ABD ve diğer gelişmiş ülkeler uluslararası öğrencileri ülke ekonomisine katkı olarak değerlendirirken (Irungu, 2011) Türkiye’de kamu ve sivil anlayış, uluslararası öğrencilerin varlığına, ülke ve kampus çeşitliliğine katkı sağladıkları gerekçesiyle önem atfetmektedir. Uluslararası eğitimin Amerika Birleşik Devletleri’ndeki beşinci büyük hizmet kolu haline gelmesi bu konuya bakış açısını ortaya koymaktadır. Türkiye, özellikle son beş yıldır uluslararası öğrencilerin tercih ettiği destinasyonların en önemlilerinden biri haline gelirken Türkiye’deki üniversiteler her yıl on binlerce uluslararası öğrenciyi misafir etmektedir. Sahraaltı Afrikalı öğrenciler bu oranın şimdilik yüzde 8’ini teşkil etseler de sayıları

her yıl artmaktadır (Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK], 2018). Bir karşılaştırma yapmak gerekirse; 2016 verilerine göre Çin Halk Cumhuriyeti’nde Afrikalı öğrencilerin genele oranı yüzde 14'lere ulaşırken 2014-2016 yılları arasında yüzde 20'lik artış gerçekleşmiş ve kuzey dahil tüm Afrikalı öğrenci sayısı 61 bini aşmıştır (Dervin vd., 2018: 17). Bir milyonun üzerinde uluslararası öğrenci bulunan Amerika Birleşik Devletleri’nde ise 2016/2017 eğitim yılı verilerine göre 37.735 Sahraaltı Afrikalı öğrencinin genele oranı yüzde 3,5'tir (Institute of International Education [IEE], 2018). ABD’deki burs olanaklarının cazibesi Afrikalı öğrenciler için oldukça teşvik edici görünmektedir (Lee ve Opio, 2011: 629-44) ancak Türkiye’de 2016-2017 eğitim öğretim döneminde Sahraaltı Afrika’dan gelen 9.800 öğrencinin 1075’ine burs verilmesi dikkat çekici bir veridir. Türkiye 1992 yılından bugüne kadar toplam 10.480 Afrikalı öğrenciye (kuzey dahil) lisans, lisansüstü ve doktora bursu vermiştir (MFA, 2018).

TABLO 1: Türkiye, ABD ve Çin’de Uluslararası Öğrenci Hareketliliği

ÜLKELER	Veri yılı	Tüm Uluslararası Öğrenciler	Sahraaltı Afrikalı Öğrenciler
TÜRKİYE	2018	125.000	11.378
ABD	2017	1.078.000	37.735
ÇİN	2016	442.000	61.594 (Kuzey Afrika dahil)

3. TÜRKİYE’DE SAHRAALTI AFRİKALI ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ²

Türkiye’de 2013/2018 yılları arasındaki uluslararası öğrenci hareketliliğine bakıldığında 2 katı aşan bir artışın söz konusu olduğu görülmektedir. 2013/2014 eğitim öğretim yılında 48.169 olan uluslararası öğrenci sayısı 2017/2018 yılında 125 bini aşmıştır. 2013/2014 yılında 33.420 erkek ve 14.749 kız öğrenci sayısı 2017/2018 yılında 81.706 erkek ve 43.324 kız öğrenci olarak değişmiştir. Sahraaltı Afrika’dan gelen öğrenci sayısındaki artış da yaklaşık 2,5 katlık değişim göstermiştir. 2013/2014 eğitim öğretim yılında 4.532 olan Sahraaltı öğrenci sayısı 2017/2018 yılında 11.378 sayısına ulaşmıştır. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 11. Uluslararası Öğrenci Buluşması Final Programı’nda Türkiye’deki misafir öğrenci sayısını 350 bine çıkarma ve dünyada en çok uluslararası öğrenci barındıran ilk 5 ülke arasına girme hedeflerinin olduğunu vurgulamıştır (UDEP 2018).

TABLO 2: Türkiye’de Yıllara Göre Uluslararası Öğrenci (UÖ) Hareketliliği

TÜRKİYE’DE UÖ	CİNSİYET	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018
Tüm Uluslararası Öğrenciler	Erkek	33.420	49.533	60.037	71.775	81.706
	Kadın	14.749	22.487	27.680	36.172	43.324
	Toplam	48.169	72.020	87.717	107.947	125.030
Sahraaltı Afrika’dan Gelen Öğrenciler	Erkek	3.518	5.322	6.749	6.749	8.788
	Kadın	1.014	1.636	2.089	2.089	2.590
	Toplam	4.532	6.958	8.738	9.882	11.378

2013/2018 arasında Sahraaltı Afrika’dan Türkiye’ye gelen öğrenci sayısı dikkat çekici şekilde artarken bazı ülkelerde artış daha yüksek oranlarda gerçekleşmiştir. Türkiye’de 2013/14 yılında Demokratik Kongo Cumhuriyeti’nden 8 öğrenci varken 2018 yılına gelindiğinde 15 kat artışla 125 öğrenciye ulaşmıştır. Ruanda’dan gelen öğrenci sayısı 2’den 102 ye çıkarak 51 kat artmıştır. Etiyopya ve Kamerun’dan gelen öğrenci sayısı 3 kat artarken Benin ve Cibuti 5 ve Fildişi Sahilleri’nden 7 kat artış

² Sahraaltı Afrika ülkelerinden Türkiye’ye gelen öğrenci sayıları EK3’te verilmiştir.

gerçekleşmiştir. Çad’ın 48 olan öğrenci sayısı 460’a çıkarak 10 kat artmıştır. Çadlı öğrenci sayısındaki artışın en önemli sebebi Karabük ve Kastamonu Üniversiteleri’nin bu ülkeye yönelik öğrenci alım protokolü yapmasıdır³. Öte yandan Doğu Afrika’daki adalardan biri olan 90 bin nüfuslu Seyşeller’den 2013/2018 tarihleri arasında Türkiye’ye hiç öğrenci gelmemiştir. Nijerya’dan gelen öğrenci sayısı artış göstermiştir ancak diğer ülkelere göre kıyaslandığında oldukça düşük oranlı bir artış gerçekleşmiştir. Sahraaltı Afrikalı öğrencilerin en çok tercih ettiği kent 3666 öğrenci ile İstanbul olurken onu başkent Ankara takip etmiştir.

4. YÖNTEM, VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Yarı yapılandırılmış Görüşme Tekniği’ne göre yapılan çalışma için araştırma konusu ile ilgili ulusal ve uluslararası alan yazın taraması yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış Görüşme Tekniği; “ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katı ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnek; iki uç arasında yer almasından” (Karasar, 1995: 165) dolayı tercih edilmiştir. Yine Ekiz’in de belirttiği gibi (2003), “Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği sahip olduğu belirli düzeyde standartlık ve aynı zamanda esneklik nedeni ile eğitim bilim araştırmalarında daha uygun bir teknik görünümü vermekte”dir.

Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile Türkiye mezunu Sahraaltı Afrikalı 10 öğrenci ile görüşülmüştür. Bunun yanında Türkiye genelinde uluslararası öğrencilere yönelik çalışmalar yapan Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEP) Başkanı Dr. Mehmet Ali Bolat’ın görüşlerine başvurulmuştur. Tüm görüşmeler, konunun tam anlaşılması için mail üzerinden yazılı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Sahraaltı Afrika’dan Türkiye’ye gelerek mezun olan öğrencilere şu sorular yöneltilmiştir: 1) Son yıllarda Sahraaltı Afrika’dan gelen öğrenci sayısında artış olmuştur. Bunun sebepleri nelerdir? 2) Sahraaltı Afrikalı öğrencilerin Türkiye’de karşılaştığı sorunlar nelerdir? 3) Nijeryalı öğrencilere; Afrika’dan gelen öğrenci sayısında yüksek oranlı artışlar olurken Nijerya’dan gelen öğrenci sayısındaki artışta gözle görülür bir yavaşlama söz konusudur. Bunun sebepleri nelerdir? 4) Dr. Bolat’a; 15 Temmuz Darbe Girişimi’nin, uluslararası öğrencilerin özellikle de Sahraaltı Afrikalı öğrencilerin ve geldikleri ülkelerin üzerinde olumsuz bir etkisi olmuş mudur?

Veri analizi bu çalışmada içerik analizi olarak yapılmıştır. İçerik analizinin tercih edilme sebebi, “İçerik analizi, iletişimin sunulan içeriğinin tarafsız, sistematik ve niceliksel tanımı” (Berelson 1952: 17) olmasından kaynaklanmaktadır. Weber’in belirttiği gibi (1985:5), “İçerik analizi, metinden çıkarılan geçerli yorumların bir dizi işlem sonucu ortaya konulduğu bir araştırma tekniğidir. Bu yorumlar, mesajın göndereni, mesajın kendisi ve mesajın alıcısı hakkında”dır. Analiz sürecinde yazılı formlar düzenlenmiş ve katılımcıların kimlikleri saklı tutulmuştur.

5. TÜRKİYE’DE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERE YÖNELİK AKADEMİK ÇALIŞMALAR

Türkiye’de uluslararası öğrenci sayısındaki artış bu alana yönelik akademik çalışmalardaki artışı da beraberinde getirmiştir. Bu çalışmalarda uluslararası öğrencilerin varlığına dikkat çekilmekte kurumsallaşma, oryantasyon, eğitim, barınma ve danışmanlık gibi konular üzerinde durularak uluslararası öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara vurgu yapılmıştır. Uluslararası öğrencilerin ev sahibi ülkelerin ekonomisine doğrudan katkı sağladığını belirten Kethüda (2015), daha fazla pay almak isteyen ülkelerin kıyasıya yarıştığını ifade etmektedir. 2000-2013 yılları arasındaki uluslararası hareketliliğini inceleyen çalışmada Türkiye’nin uluslararası öğrenci hareketliliğinde önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmaktadır. Bu çalışmaya göre belirtilen dönemde Türkiye’ye en çok öğrenci Azerbaycan, Türkmenistan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nden gelmektedir.

Konya’da eğitim gören uluslararası öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarını bazı değişkenler açısından

³ Karabük Üniversitesi, Eylül 2018’de de, Çad merkezi üniversite giriş sınavında başarılı olan ilk 1000 öğrenci arasından 500 öğrenci almak üzere Çad hükümeti ile bir protokol imzalamıştır.

inceleyen Yiğit (2012), anne eğitim düzeyi, yaş ve bulunan sınıf durumuna göre psikolojik temel ihtiyaçları bakımından anlamlı farklılıklar tespit etmiştir. İnönü Üniversitesi’nde eğitim gören uluslararası öğrencilerin akademik durumları ve yaşadıkları sorunlar hakkında yapılan çalışmada genel olarak uluslararası öğrencilerin akademik başarılarının düşük olduğu belirlenmiştir. Ekonomik sorunların öne çıktığı vurgulanan çalışma; okul harçları, yemek, ulaşım, dil ve barınma gibi konuların ön plana çıktığını ortaya koymuştur (Şahin & Demirtaş, 2014). Trakya ve Kırklareli üniversitelerinde eğitim gören uluslararası öğrencilere yönelik yapılan bir araştırmada ise uluslararası öğrencilere kampus yaşamları, arkadaş ve öğretim elemanlarıyla ilişkileri, akademik beklentileri, barınma ve ulaşım gibi konularda sorular sorulmuştur (Özkan & Güvendir, 2015).

Uluslararası öğrencilerin Türkçeyi yeteri derecede iyi kullanamama nedeniyle sorunlar yaşadığına vurgu yapan Kılıçlar ve arkadaşları (2012), maddi sorunlarla birlikte düşünüldüğünde bunun akademik başarıları düşürdüğüne dikkat çekmektedir. Dil, mali, sosyo-kültürel uyum, oryantasyon ve kişisel uyum sorunlarına işaret edilen çalışmada bu faktörlerin öğrencilerin akademik başarılarında etkili olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Uluslararası öğrencilere yönelik bir diğer çalışma yine Türkçe’nin öğretilmesiyle ilgilidir. Bu çalışmada Türkiye imajının olumlu yönde gelişebilmesi için Türkçe’nin yabancılara öğretilmesinin yararlı olacağı vurgulanmıştır. Türkçe’nin öğretilmesi için ise uluslararası organizasyon, film ve popüler müzik sektörü, uluslararası turizm, yazılı yayın, iletişim, eğitim gibi alanlarda yoğunlaşılması gerektiği vurgusu yapılmıştır (Durmuş, 2013).

Farklı bir araştırmada, uzaktan eğitim uygulamalarına dikkat çekilerek uluslararası öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunları nasıl çözdüklerinin betimlenmesi amaçlanmaktadır. Dil, derslerin yürütülmesi ve destek alanları sorunlar olarak bulunurken sorunlara çözüm bulma yöntemleri olarak; kendi kendilerine çalışma, akran desteği ve öğretici desteği tespit edilmiştir. (Öztürk, 2017). Diğer yandan Çelik (2008) ise çoğunluğu Türki Cumhuriyetlerden olmak üzere toplamda 437 öğrenci üzerinde bir araştırma yaparak öğrencilerin stresle başa çıkma stratejilerinin karşılaştırılmasını yapmıştır. Çalışmada, öğrencilerin stresle başa çıkmak için daha çok sosyal destek aradıkları ve bu nedenle üniversitelerde ‘Akran Danışmanlığı’nın yaygınlaştırılması gerektiği kaydedilmiştir.

Öte yandan uluslararası öğrencilere yönelik yapılan çalışmaların daha çok Türki Cumhuriyetlere yönelik yapıldığı da dikkatlerden kaçmamaktadır. Yukarıda bahsedilen çalışmalar dışında Açıkkalın ve arkadaşları (1996), Garabayev (2000), Annaberdiyev (2006), Allaberdiyev (2007) ve benzeri çok sayıda çalışma eğitim görmek amacıyla Türki Cumhuriyetlerden Türkiye’ye gelen öğrencilere odaklanmıştır.

Sahraaltı Afrika’dan Türkiye’ye uluslararası öğrenci hareketliliğine dikkat çeken çalışmaların başında ise Djamanca’nın (2018), “Uluslararası İşbirliğinde Eğitimin Rolü: Türkiye-Sahraaltı Afrika Örneği” adlı makalesi gelmektedir. Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi gibi kavramlar üzerinde duran makalede Türkiye-Sahraaltı Afrika ilişkilerini ele alan Djamanca, eğitimin ‘araşsal yöntem’ olarak politik, diplomatik, ekonomik ve kültürel ilişkileri nasıl geliştirilebileceği üzerinde durmuştur. Geleceğin birer ‘elit’i olarak Sahraaltı Afrika’dan gelerek Türkiye’de eğitim gören öğrencilerin iki taraf arasında işbirliğini geliştireceğine, kamu ya da özel sektör olsun büyük katkılar sunacağına vurgu yapılmıştır. Çalışmada ayrıca Türkiye’nin, Afrika’yı tanımak ve ilişkilerini geliştirmek için klasik yumuşak güç yerine değişim diplomasisi ve kamu diplomasisini kullandığı sonucuna ulaşıldığı vurgulanmıştır.

Uluslararası Öğrencilerin Türkiye’yi Tercih Etme Sebepleri

Çok sayıda Afrikalı öğrenci Türkiye’yi kendi ülkelerine göre daha iyi yere konumlandırmakta ve ideallerini gerçekleştirebilmek için basamak olarak görmektedir. Türkiye’deki eğitim kalitesi ve teknolojik yenilikler birçok Afikalının Türkiye’yi tercih etme sebepleri arasında gösterilmektedir. Diğer Batılı ülkelerde eğitim görenler gibi Türkiye’de eğitim gören Afikalı öğrenciler eve döndüklerinde daha geniş bir fırsat çeşitliliğine ve hatta işe yerleştirme garantisine sahip olduklarını

düşünmektedir (Kaya, 2014). Eğitim, Teknoloji, Sağlık, Barınma gibi olanakların ‘diğer birçok ülkede olduğundan daha fazlası olması’ Türkiye’yi tercih etme katsayısını artırmakla beraber dünyanın hemen her ülkesinden on binlerce uluslararası öğrencinin varlığı da Afrikalı öğrenciler için Türkiye’yi tercih etme sebepleri arasında yer almaktadır.

İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi mezunu Cibutili öğrenci, Sahraaltı Afrika’dan Türkiye’ye yönelik artışın üç sebebe dayandığını belirtmiştir. Öğrenci, *“İlk olarak söz konusu ülkelerdeki nüfusun büyük bölümü Müslümandır ve aileler bundan dolayı Türkiye’yi tercih etmektedir. İkinci olarak 2010 yılından itibaren Türkiye mezunları kendi ülkelerine dönmeye başlamıştır. Türkiye mezunlarının ülkelerine döndüklerinde iyi işlere sahip olmaları Türkiye’ye yönelik olumlu bir imaj çizilmesine neden olmuştur.”* demektedir. 2004 yılında Cibuti’de Türkiye bursunu kazanan 10 kişi olduğunu ifade eden Cibutili öğrenci, kendisiyle beraber ancak 4 kişinin Türkiye’ye geldiğini söyleyerek sözlerine şöyle devam etmiştir:

“Burs kazandığı halde Türkiye’ye gelmeyenler Türkiye’nin ünlü bir ülke olmadığını ve bunun yanında özellikle Fransızca konuşulmamasını gerekçe olarak sundular. Dolayısıyla son yıllarda Türkiye’ye yönelik ilgi artışının önemli bir sebebi mezun olarak ülkelere dönenlerin iyi bir kariyer sahibi olması ve Türk şirketlerinin Türkiye mezunlarını tercih etmesi olmuştur. Üçüncüsü ise Türkiye’nin ‘Yükselen Bir Yıldız’ olarak görülmesidir. Türk yardım kuruluşları, TİKA, Kızılay, Diyanet gibi kamu kurumlarının Afrika’da varlık göstermesi bu imajın çizilmesine büyük katkı sağlamıştır. Türkiye’nin Somali’deki yardımlarının bölgeyi etkilediğini ve özellikle Cibuti, Etiyopya, Sudan ve Somalili öğrencilerin Türkiye’yi tercih etmesini sağladığını düşünüyorum”

Nijeryalı öğrenci ise Türkiye’nin kaliteli eğitim alınabilecek Avrupa/Asya ülkelerinden biri olduğunu belirtmiştir. Tüm dünyada olduğu gibi Nijerya’da da her öğrencinin en iyi kalitede eğitim için çaba sarf ettiğini vurgulayan öğrenci, Nijeryalı öğrencilerin Türkiye’ye gelmesinde bazı sınırlamalar olduğunu iddia etmektedir. Nijeryalı öğrenci, şunları söylemektedir: *“Diğer Afrikalı öğrenciler gibi Nijeryalılar burs imkânlarının peşinden koşmaktadır. YTB Bursu, birçok öğrencinin daha iyi bir eğitim fırsatı elde etmek için başvurduğu en tanınmış Türk Hükümeti bursudur ve Nijeryalı öğrencilere bu burs için verilen kontenjanın diğer Afrika ülkelerine kıyasla çok düşük olması şaşırtıcıdır. Örneğin, 2012’de YTB bursu için başvuran öğrenci sayıları on bine ulaşmasına rağmen o yıl sadece 23 Nijeryalı öğrenciye Türkiye’ye gelme fırsatı verildi. 2013 yılında hiçbir Nijerya öğrencisi YTB bursu ile Türkiye’ye gelemedi. Bu göz önünde bulundurulduğunda her yıl Türkiye’ye gelen Nijeryalı öğrenci sayısında düşük bir artış görülmesi şaşırtıcı olmamalıdır.”* Bunun yanında burslu olarak gelip çeşitli sıkıntılar yaşayan öğrencilere destek verilmemesinin bir sorun oluşturduğunu ifade eden öğrenci, devamında şunları ifade etmiştir: *“Çok uzaklardan geliyoruz ve kişisel, ailevi, çevresel ve dil gibi sorunlarla yüzleşmek zorunda kalıyoruz. Kardeşini kaybeden bir arkadaşımız var. Büyük bir depresyona girdi ve derslerini vermedi. Bu yüzden bursu kesildi. Vefat belgesi sundu ama hala bursunu kazanabilmiş değil. Bu öğrenci evine döndüğünde hayal kırıklığına uğramış olacak ve Türkiye hakkında kötü imaj oluşturacak. Türkiye’ye gelmek isteyen öğrenciler için de cesaret kırıcı bir tutum oluşturacak. Bu etkenler, Türkiye’ye gelen Nijeryalı öğrenci sayısının azalmasına neden olan önemli bir faktördür.”*

Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEP) Başkanı Dr. Mehmet Ali Bolat’a göre Türkiye’de uluslararası öğrenci sayısının artmasının en önemli gerekçelerinden biri İslamofobi’dir. Bolat, şu ifadeleri kullanmıştır: *“Trump yönetiminin sert tutumu, İngiltere’nin son dönemde uluslararası öğrenci konusunu mültecilikle değerlendirmesi gibi hususlar ABD ve İngiltere başta olmak üzere öğrencilerin batılı ülkelere talebini azalttı. Kaçan talep; siyaset, insani yardım, ticaret ve kültür gibi konularda ısıldayan ve hem doğu hem batı olarak görülen Türkiye’ye yöneldi.”* Somali’den öğrenci artışını bu ülkede yaşanan iç savaş ve kıtlığa bağlayan Bolat, *“Geçtiğimiz yıllarda Somali’de yaşanan kıtlık nedeniyle Türkiye topyekûn bu ülkeye ilgi göstermiştir. Kamu kurumları, sivil toplum Somali’ye giderek hem kıtlık ve çatışmanın ortadan kaldırılması için çaba sarf etmiş hem de Somali’den öğrenci getirerek*

bu ülkeden gelen öğrenci sayısında artışa neden olmuştur.” şeklinde konuşmuştur.

Karşılaşılan Zorluklar ve Çözüm Önerileri

Bu bölüm, Afrikalı öğrencilerin karşılaştıkları zorluklara ve geçiş sürecinin nasıl kolaylaştırılabileceğine odaklanmaktadır. Uluslararası öğrencilere yönelik ilgi her ne kadar son yıllarda artmış olsa da bu öğrencilerin deneyim ve ilgilerine yönelik -özellikle de Afrikalı öğrencilere- çok az sayıda çalışma ortaya konmuştur. Bu çalışmalarda öğrencilerin geldikleri ülkeler, yaşadıkları deneyimler, kişisel özellikler ve Türkiye’deki kültürle yakınlık ve uzaklık göz ardı edilmektedir. Onlarca farklı ülke, bölge ve kabileden gelen öğrencilerin deneyimi çeşitli ve benzersizdir. Dolayısıyla uluslararası öğrencilere odaklı oryantasyon programları kültüre ya da bölgeye özgü programlara sahip değildir ve bu bakımdan öğrencilere verdiği destek yetersizdir. Afrika’dan gelen öğrenciler için hedeflenen geçişin yaratılması amacıyla oluşturulacak özgün akademik ve kişisel destek programları faydalı olacaktır.

Sosyal Bütünleşme

Ev sahibi topluma uyum sağlama konusu uluslararası öğrenciler için en acil konulardan biridir. Yeni bir kültüre ve yeni yollara girmek öğrenciler için güçtür (Chapdelaine ve Alexitch, 2004) ancak bu ev sahibi toplumun özelliklerine uzak olan toplumlar için daha da zorlayıcıdır. Türkiye’de Afrikalı öğrenciler -çoğunluğu Müslüman olsalar da- Balkanlar, Orta Doğu ya da Orta Asya’dan gelen öğrencilere göre kültürel farklılıklar nedeniyle daha güç uyum sağlamaktadır. Her ne kadar Türkiye sömürgeci devletler kategorisinde olmasa da Afrika’nın ‘kötü tarihi’ öğrencilerin kendilerini bir süre ‘yabancı’ gibi hissetmelerine neden olmaktadır. Yerli ve diğer uluslararası öğrenciler, öğretim üyeleri ve ev sahibi toplum tarafından kabul görülerek toplumun bir parçası haline gelmek Afrikalı öğrenciler için önemlidir. Bu bakımdan geniş ailelerden gelen Afrikalılar için ‘grup üyeliğinden mahrum olma’ hissi bu öğrencilerin topluma entegrasyonunda sorunlara yol açmaktadır. Poyrazlı ve Grahame’nin belirttiği üzere (2007), yabancı öğrencilere yönelik ırk, etnik köken ve ten rengi gibi ön yargılar bulunmaktadır.

Akademik Bütünleşme

Akademik bütünleşme uluslararası öğrencilerin yaşadığı bir diğer sorundur. Çoğu öğrenci kendi ülkelerinden önemli ölçüde farklılık gösteren misafir oldukları ülkenin akademik beklentilerine dair hiçbir fikre sahip değildir (Tatar, 2005). Pedagojik sorunlar diğer akademik problemler arasındadır. Psikolojik sıkıntılar da öğrencileri tehdit eden bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Öğrenciler yeni sosyokültürel normlara, kültürlerarası etkileşimlere, eğitim sistemlerine, yiyeceklere, hava durumlarına, önyargıya, ayrımcılığa, kim olduklarına ve nereden geldiklerine dair olumsuz basmakalıplara ve çok daha fazlasına uyum sağlamak zorluğu ile yüzleşmektedir. Öğrenciler bu bakımdan akıl sağlıklarını bile kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya gelirken Afrikalı öğrenciler bu konuda en zayıf halkayı oluşturmaktadır. Afrikalı öğrencileri eğitim sistemine daha uyumlu hale getirmek için çeşitli öneriler dile getirilmektedir. Bunlardan bir tanesi Afrikalı öğrencilerin başarılarını ödüllendiren bir uygulamanın hayata geçirilmesidir. Böylelikle geçiş sürecinin daha az stresli ve daha tatmin edici bir şekilde başarılması mümkün hale gelebilir. Özel oryantasyon programları da uyum sürecinin hızlı gerçekleşmesine katkı sağlayacaktır. Ancak oryantasyon programlarının Afrika öğrencilerine uygun hale getirilmesi ve Afrika kültürlerine ilgi duyan sosyoekonomik ve politik eğilimlere aşina olan personel tarafından sunulması gerekmektedir⁴.

⁴Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEP) tarafından düzenlenen Uluslararası Öğrenci Buluşmaları’nda Afrikalı öğrenciler ülkelerinin kötü imajını öne çıkaran görsellerden rahatsızlık duyduklarını ve kaldırılmalarını dile getirmiştir. Afrikalı öğrenciler bu anlamda kıtanın ‘imajı’na önem vermekte ve olumsuz algının düzeltilmesini istemektedirler. Kıta hakkında fikir sahibi olan ve Afrikalı öğrencileri tanıyan personelin bu çalışmaları yürütmesi son derece önemli bir konudur.

Üniversite personeli için Afrika'dan gelen öğrencilerin nasıl destekleneceği konusunda profesyonel gelişim seminerleri yardımcı olacaktır. Ayrıca Afrika ile ilgili varsayımlar ve klişeler üzerinde de eğitim verilmelidir. Bunun yanında Afrikalı öğrencilerin kendileri ve kültürleri hakkında paylaşım yapmalarına izin vermek başkaları tarafından tanımlanmak yerine kendilerini tanımlamak ve tanıtmak için bir fırsat verebilir. Bu bakımdan ülke tanıtım günlerinde öğrencilerin kendi yerel kıyafetleri ile yaptıkları tanıtımlar hem Afrikalı öğrenciler hem de diğer öğrenciler için olumlu katkı sağlamaktadır⁵.

Oryantasyon Sürecine Destek

Afrikalı öğrenciler, yargılama yapmayan, kültürlerini ve kıtalarını anlamaya çalışan kişilerle daha rahat iletişim kurmakta ve ülkeye bakmaksızın diğer Afrikalıları yönelme eğilimindedir. Uzun yıllar Türkiye’de bulunan Afrikalı öğrencilerin yeni gelen Afrikalıları karşılamaları ve oryantasyon sürecinde destek vermeleri de yararlı olacaktır. Yeni öğrenciler için kampüs öncesinden başlayarak Afrikalı öğrencilerle iletişim kurmaları pozitif bir etki bırakacak Türkiye’yi ve bulundukları kenti tanımalarına imkân sağlayacaktır. Kültürel benzerlikleri paylaştıkları öğrencilerle başlayıp, daha sonra yurt içi ve yurt dışından gelen diğer öğrenciler de kapsayacak şekilde çemberi genişletmek, yeni öğrenciler için uyum sürecini kolaylaştıracaktır. Bazı Afrikalı öğrenciler sosyalleşme tercihlerini çoğu kez Afrikalılarından yana kullanmakta ve birbirleriyle iletişim kurmaktadır. Bu bakımdan diğer öğrencilerle etkileşimlerinin artması ve Türkçe yoğunluklu bir diyalogun içerisinde yer almaları hem dillerini geliştirmelerine hem de akademik hayatlarındaki dil zorluğunu aşmalarına yardımcı olacak, özgüvenlerini artıracaktır.

Ekonomik Problemler

Türkiye Burslusu olmayan Afrikalı öğrencilerin en önemli sorunu elbette ki barınma ve ekonomik problemlerdir. Öğrencilerin yaşadığı sıkıntıya ek olarak ekonomik durumu iyi olmayan ailelerin öğrencilerden ekonomik destek beklemesi bazı öğrencilerin kampüs dışında iş bulma ya da okuldan ayrılmak zorunda kalmalarıyla sonuçlanabilmektedir. Pek çoğu FETÖ vasıtasıyla gelen, burs ve barınma gibi ihtiyaçlarını bu örgütten sağlayan Afrikalı öğrenciler, 15 Temmuz Darbe Girişimi’nin ardından yurt, ev ve okulların kapatılmasıyla ciddi sıkıntılar yaşamıştır. UDEF tarafından hazırlanan raporda maddi imkânsızlık nedeniyle FETÖ evlerinde-yurtlarında kalan öğrencilerin 15 Temmuz’un ardından ‘vebalı’ muamelesi gördüğü vurgulanmaktadır. Harç, sigorta ve günlük harcamalar öne çıkarken sivil toplum kuruluşlarının dahi öğrencilere mesafeli yaklaşımları Türkiye’ye yönelik olumsuz imajı artırmış, öğrencileri de zor durumda bırakmıştır. 26 Eylül 2016 tarihli Bakanlar Kurulu toplantısında bazı uluslararası öğrencilerin FETÖ tarafından mağdur edildiği ve ortaya çıkan sonucun Türkiye açısından iç güvenlik, dış politika ve kamu diplomasisi açısından zararlı sonuçlar doğurduğu vurgulanmıştır.

FETÖ Etkisi

Yukarıda belirtildiği gibi Nijerya’dan Türkiye’ye öğrenci sayısı artmakla beraber bu artış diğer Sahraaltı ülkelerine göre daha az düzeyde gerçekleşmiştir. UDEF Başkanı Dr. Bolat, bunun nedeninin FETÖ’nün Nijerya’daki gücüne bağlamış ve FETÖ etkisinin bu ülkeden gelen öğrenci sayısını etkilediğini vurgulamıştır. Dr. Bolat, şunları ifade etmiştir: “Nijerya’dan Türkiye’ye gelenler çoğunlukla FETÖ okullarından gelmişti. 15 Temmuz Darbe Girişimi sonrası FETÖ okulları üzerinden gelen öğrencilerin bir kısmı gözaltına alındı. Gözaltına alınan Nijeryalı öğrencilerin sayısı 56’yı bulmuştu. Üç ay hapis yatanlardan biri Nijerya Meclis Başkanı’nın oğluydu. FETÖ, boş durmayarak bunu kullandı ve Nijerya’da Türkiye aleyhine olumsuz bir havanın oluşmasına sebep oldu. Evlatları gözaltına olan aileler Türkiye’nin Nijerya Büyükelçiliği önünde eylem yaptılar”

Bolat’ın belirttiği gibi Nijeryalı uluslararası öğrencilerin gözaltına alınması diplomatik krize yol

⁵ Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) uluslararası öğrencilerin uyum sağlaması noktasında etkinlikler düzenlemektedir. UDEF’e bağlı dernekler ve bazı üniversiteler tarafından da Ülke Tanıtım Programları düzenlenmektedir.

açmıştır. Nijerya’da bulunan FETÖ okullarının Türkiye’ye devri konusu da bu polemige dahil edilmiştir. Nijerya tarafı bu okulların kanunlara aykırı faaliyet yapmadığını belirtirken Türkiye’nin bu okulları bahane ederek Nijeryalı öğrencilere kötü muamelede bulunduğu iddiasını dile getirmiştir. Türkiye ise Nijerya dâhil farklı ülkelerdeki FETÖ okullarından gelen bazı öğrencileri tutuklamış ve bazılarını da sınır dışı etmiştir. Tüm bunlar yaşanırken Nijerya Temsilciler Meclisi olağanüstü toplanarak, tutuklama ve göz altılardan dolayı Türkiye’nin özür dilemesini istemiştir. Meclis tarafından yapılan açıklamada, Türkiye’deki Nijeryalı öğrencilere karşı yapılan muamelenin kabul edilemeyeceği belirtilerek, Nijerya’daki Türk vatandaşlarının da misilleme olarak aynı muameleyle karşılaşabileceği uyarısında bulunmuştur.

15 Temmuz Darbe Girişimi’nin halen tazeliğini koruduğu günlerde Türkiye’deki basın yayın organlarında adeta yangına körükle giden yaklaşımlar sergilenmiştir. Binlerce kilometre öteden Türkiye’de eğitim almaya gelen öğrencilerin darbe girişimini yaşamaları yetmezmiş gibi ‘ajan’, ‘hain’ gibi yakıştırmalara maruz kalmıştır (Sabah, 2016). On binlerce öğrenciyi hedef alan yayın kuruluşları ‘İthal Ajanlar Sınır Dışı’ başlığıyla tüm uluslararası öğrencileri hedef haline getirmiştir. Yine aynı günlerde Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluğu Başkanı Kudret Bülbul yaptığı açıklamada FETÖ ile bağlantısı tespit edilen Türkiye Burslusu uluslararası öğrencilerin burslarının anında kesileceğini ve emniyet güçleriyle işbirliği yapılarak ülkelerine geri gönderileceğini söylemiştir (Anadolu Ajansı, 2016).

Bununla birlikte 15 Temmuz Darbe Girişimi’nin tazeliğini koruduğu günlerde gerçekleştirilen olumsuz uygulama ve söylemlerden vazgeçilmiş ve yaralar sarılmaya çalışılmıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi 26 Eylül 2016 tarihli Bakanlar Kurulu toplantısında, uluslararası öğrencilerin mağdur edilmesinin dış politikada ve kamu diplomasisinde zafiyet oluşturacağı vurgulanarak gerekli önlemlerin alınması kararlaştırılmıştır. 2017 yılında, darbe girişiminin yıl dönümünde, YTB ve SETA tarafından ‘Uluslararası Öğrenciler Gözüyle 15 Temmuz’ konulu bir panel (YTB, Uluslararası Öğrenciler Gözüyle 15 Temmuz) düzenlenmiş ve öğrenciler 15 Temmuz gecesinde yaşadıklarını anlatmıştır. Panelde, darbe girişimi gecesi uluslararası öğrencilerin neler hissettiği konuşulurken aynı zamanda pek çok uluslararası öğrencinin Türk halkıyla birlikte meydanlarda darbecilere karşı direndiği anlaşılmıştır. Öte yandan özellikle Türkiye Maarif Vakfı’nın yurtdışındaki FETÖ okullarını bünyesine katmaya başlamasıyla kara propaganda azaltılmış ve Türkiye’ye yönelik olumsuz yargı ortadan kalkmaya başlamıştır. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın sürdürdüğü ‘Afrika Tur’ları da kıta ile yapılan işbirliğinin ‘stratejik ortaklık’a dönüşmesine katkı sunmuştur (SETA, İş Birliğinden Stratejik Ortaklığa: Türkiye-Afrika İlişkileri).

6. SONUÇ

Türkiye Cumhuriyeti, verilerden de anlaşılacağı üzere, uluslararası öğrenciler için önemli bir durak haline gelmektedir. Sadece Afrikalı öğrenciler için değil aynı zamanda diğer uluslararası öğrenciler için de yüksek yaşam ve eğitim fırsatları sunmaktadır. Ancak hem Afrikalı öğrenciler hem de diğer ülkelerden gelenler çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Dini-kültürel yakınlık uyum sürecini kolaylaştırırsa da sosyal ve akademik alanda karşılaşılan zorluklar olumsuz izler bırakabilmektedir.

Türkiye’deki uluslararası öğrenci varlığına paralel olarak bu alana yönelik akademik çalışmalar da hızlı bir artış göstermiştir. Çoğunluğu Türki Cumhuriyetlerden gelen öğrencilere yoğunlaşan bu çalışmalar öğrencilerin özellikle dil konusunda zorluk çektiği ve bu durumun akademik alanda başarıyı azalttığına vurgu yapmaktadır. Okul harçları, yemek, ulaşım ve barınma gibi ekonomik konuların ele alındığı çalışmalarda maddi sorunların da akademik başarıyı azalttığı belirtilmektedir. Dil, mali, sosyo-kültürel uyum, oryantasyon ve kişisel uyum sorunlarının etkisi ölçülürken öğrencilerin stresle başa çıkabilmeleri için daha çok sosyal destek aradıkları ve bu bakımdan ‘Akran Danışmanlığı’nın yaygınlaştırılması gerektiği vurgulanmaktadır. Öte yandan Türkçe’nin öğretilmesi için uluslararası

organizasyon, film ve popüler müzik sektörü, uluslararası turizm, yazılı yayın, iletişim, eğitim gibi alanlarda yoğunlaşılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Diğer yandan YTB, üniversite yöneticileri ve sivil toplum kuruluşları uluslararası öğrencilerin özel sosyal ve akademik ihtiyaçlarını anlamaya ve kendi özel ihtiyaçlarına uygun programlar geliştirmeye gayret etmelidir. Oryantasyon programları, Sahraaltı Afrikalı öğrencilerin kültürel arka planlarını dikkate almalı ve bu öğrenciler için hedeflenmiş öneriler sunmalıdır. Ayrıca, ortaya çıkan ve sürekli destek sağlayan uyum sorunlarını ele almak için devam eden programlar olmalıdır. Sahraaltı Afrika’dan gelen öğrenciler için uygulanacak ve hedefe yöneltecek gerçekçi programlar, bu öğrenciler için verimliliği artıracaktır. Bunun yanında edindikleri ‘pozitif Türkiye tecrübesi’ yurt dışında okumak isteyen Afrikalıların Türkiye’de eğitim fırsatlarını değerlendirmesinin önünü açacaktır.

Dışişleri Bakanlığı’nın belirttiği gibi Afrikalı öğrencilere ülkemizce sağlanan burslar uzun vadede Türkiye’nin Afrika politikasının tahkim edilmesinde çarpan etkisi yapacaktır. Kıtaya daha fazla girmek isteyen Türkiye’nin burs imkânlarını artırması gerekmektedir. Karabük ve Kastamonu Üniversiteleri, Çad’ı kendilerine hedef olarak seçmiş ve çok sayıda Çadlı öğrencinin bu üniversitelerde eğitim görmelerine imkân sunmuştur. Benzer şekilde farklı üniversiteler belirli ülkeleri kardeş olarak seçip öğrenci akışını hızlandırmalı ve kentteki yerel dinamikler de harekete geçirilmelidir. Türkiye’ye fayda sağlayacak bu uygulamanın olumsuz sonuçlara yol açmaması için çaba gösterilmeli, alt yapısı hazırlanmalıdır. Öğrenci akışının sağlıklı sürdürülebilmesi için Büyükelçilik, Türkiye Maarif Vakfı, TİKA ve Yunus Emre Enstitüsü’nün yanında Türkiye mezunlarının ülkelerinde kurdukları derneklerle ilişkiler güçlendirilmeli ve sürece dahil edilmelidir. Bir şekilde ülkemize gelmiş olan fakat ekonomik zorluk çeken öğrencilerin sorunları çözümlenmelidir. Eğitim hayatı devam eden öğrencilerin Türkiye’de kurdukları derneklerin sürece dahil edilmesiyle istismarın önüne geçilirken hızlı çözüm süreci oluşturulmalıdır. Çalışma İzni, Oturma İzni, Sigorta gibi öğrencilerin sıklıkla karşılaştıkları sorunların hızlıca çözülmesini sağlayacak bir sistemin oturtulması ise zorunludur.

7. KAYNAKÇA

- AÇIKKALIN, A., Demirel, Ö., & Önsoy, R. (1996), Türkiye’de yükseköğrenim gören Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin sorunları. Yayınlanmamış Araştırma Raporu, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- ALLABERDİYEYEV, P. (2007), “The Adaptation Levels at the Students Who Come to Turkey for Higher Education Purposes from TURKIC REPUBLICS”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ANNABERDİYEYEV, D. (2006), “Türkiye’de Eğitim Gören Türk Cumhuriyetleri ve Türk Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Yardım Arama Tutumları, Psikolojik İhtiyaçları ve Psikolojik Uyumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- ATAR, C., Erdem, C. & Koçyigit, M. (2017). Experiences of international graduate and post-graduate students in the United Kingdom: The problems, expectations and suggestions of university students. *Journal of Academic Social Science Studies*, 57, 227-244.
- AXEL H., Stephen Marks ve Sanusha Naidu (ed.) (2010), “*Chinese and African Perspectives on China in Africa*”, Pambazuka Press, Kampala-Uganda.
- BERELSON, B (1952) Content Analysis in Communication Research, Free Press, Glencoe.
- BÜYÜKGÖZE, H. (2016), Bir Etki Aracı Olarak Türk Yükseköğretiminin ‘Yumuşak Güç’ Bağlamında İncelenmesi, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, Cilt 6/Sayı 1, syf 41-49.
- CHAPDELAINE, R., and L. Alexitch (2004), “Social Skills Difficulty: Model of Culture Shock for International Graduate Students.” *Journal of College Student Development* 45(2): 167–84.
- ÇELİK, B. S. (2008), “Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden Gelen Öğrenciler ile Türkiye Cumhuriyeti Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Karşılaştırılması”, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* Cilt 9 (3): 125-132.

- DAVUTOĞLU, A. (2001), *Stratejik Derinlik: Türkiye’nin Uluslararası Konumu*. Aksaray, İstanbul: Küre Yayınları.
- DJAMANCA, A. (2018), *Avrasya Etüdleri*, Cilt 54, Sayı 2, Oca 2018, 7 – 26.
- DURMUŞ, M. (2013). “Türkçe’nin Yabancılar Öğretimi: Sorunlar, Çözüm Önerileri ve Yabancılar Türkçe Öğretiminin Geleceğiyle İlgili Görüşler”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçe’nin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı* ISSN: 1308– 9196, 6(11), 207-228.
- DERVİN, F., Du, X., & Härkönen, A. (Eds.) (2018), *International Students in China: Education, Student Life and Intercultural Encounters*, Palgrave Macmillan. Palgrave Studies on Chinese Education in a Global Perspective.
- EKİZ, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- GARABAYEV, B. (2000), “Türkiye’de Yüksek Öğrenim Gören Türk Cumhuriyetleri Öğrencilerinin Uyum Sorunları ve Türkiye ve Türklere İlişkin Kalıp Yargıları”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- GÜRÜZ, K. (2008), *Higher Education And International Student Mobility In The Global Knowledge Economy*, State University of New York Press, Albany
- IRUNGU, J. (2011), *Engaging College Students for Success: International Students in U.S. Higher Education Institutions*. Saarbrücken: LAP-Lambert Academic Publishing.
- KARASAR, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık.
- KAYA, Kemal (2014), *Türkiye’nin Afrika Açılım Stratejisinde Uluslararası Öğrenci Hareketliliğinin Rolü*, T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Uzmanlık Tezi.
- KETHÜDA, Ö. (2015), “Türkiye’deki Uluslararası Öğrenci Hareketliliği Üzerine Bir Araştırma”, *Yükseköğretim Dergisi*, Cilt 5, Sayı 3, 147 – 161.
- KILIÇLAR, .A., Sarı, Y., ve Seçilmiş, C. (2012), “Türk Dünyasından Gelen Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunların Akademik Başarılarına Etkisi: Turizm Öğrencileri Örneği”, *Bilig* 61, 157-172.
- LEE, J. , ve T. Opio (2011) “Coming to America: Challenges and Difficulties Faced by African Student Athletes.” *Sport, Education and Society* 16(5): 629–44.
- ÖZKAN, G., Acar Güvendir, M.. (2015), “Uluslararası Öğrencilerin Yaşam Durumları: Kırklareli ve Trakya Üniversiteleri Örneği”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 174- 190.
- ÖZTÜRK, M. (2017), “Uluslararası Öğrenenlerin Akademik Gereksinimleri ve Uzaktan Eğitim”, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, 140-163
- POYRAZLI, S., ve K. Grahame (2007), “Barriers to Adjustment: Needs of International Students within a Semi-Urban Campus Community.” *Journal of Instructional Psychology* 34(1): 28–45.
- ŞAHİN, M., & Hasan, D. (2014). “Üniversitelerde Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Akademik Başarı Düzeyleri, Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Milli Eğitim*, Sayı 204, Güz/2014.
- TATAR, S (2005), “Classroom Participation by International Students: The Case of Turkish Graduate Students.” *Journal of Studies in International Education* 9(4): 337–55
- UDEF (2018), *Yeni Türkiye’nin Uluslararası Öğrenci ve Mezun Politikası Ne Olmalıdır? (Tespitler ve Çözüm Önerileri)*
- WEBER R P (1989) *Basic Content Analysis*, Sage, London.
- YİĞİT, R. (2012), “Konya İlinde Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Bir Kısım Değişkenler Bakımından İncelenmesi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 27, 317-326.

8. WEB KAYNAKLARI

- African Union, Regional Economic Communities (RECs), 18 Şubat 2020 tarihinde <https://au.int/en/organs/recs> adresinden alındı.
- Anadolu Ajansı, 'FETÖ bağlantısı tespit edilen öğrencilerin bursları kesilecek', 2 Ekim 2018 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/feto-baglantisi-tespit-edilen-ogrencilerin-burslari-kesilecek/621359> adresinden alındı.
- Birgün, Nijerya ile 'FETÖ' krizi, 18 Şubat 2020 tarihinde <https://www.birgun.net/haber/nijerya-ile-feto-krizi-130412> adresinden alındı.

CNN, Arab League Fast Facts, 28 Şubat 2020 tarihinde <https://edition.cnn.com/2013/07/30/world/meast/arab-league-fast-facts/index.html> adresinden alındı.

IMF, Regional Economic Outlook, Sub-Saharan Africa, 18 Şubat 2020 tarihinde <https://www.imf.org/en/Publications/REO/SSA/Issues/2019/10/01/sreo1019> adresinden alındı.

Institute of International Education (2017). Open doors data: International Students 2017, 11 Ekim 2018 tarihinde <https://www.iie.org/Research-and-Insights/Open-Doors/Data/International-Students/Places-of-Origin> adresinden alındı.

İhlas Haber Ajansı (İHA), ‘Tüm dünyada uluslararası öğrenci sayısı yüzde 200 arttı’, 26 Ekim 2018 tarihinde <http://www.ihb.com.tr/haber-tum-dunyada-uluslararasi-ogrenci-sayisi-yuzde-200-artti-742947/> adresinden alındı.

KARABOĞA, K. (2017), ‘Eğitimde sıcak ‘Afrika’ dalgası esiyor’, 21 Ekim 2018 tarihinde <https://www.dunya.com/egitim/egitimde-sicak-afrika-dalgasi-esiyor-haberi-365680> adresinden alındı.

Karabük Üniversitesi, ‘Karabük Üniversitesi, Çad ile olan iş birliğini genişletiyor’, 22 Ekim 2018 tarihinde <https://kulliye.karabuk.edu.tr/12368-2/> adresinden alındı.

Milliyet, ‘Cumhurbaşkanı Erdoğan: Hedefimiz 350 Bin Misafir Öğrenci’, 16 Ekim 2018 tarihinde <http://www.milliyet.com.tr/cumhurbaskani-erdogan-hedefimiz-350-istanbul-yerelhaber-2794580/> adresinden alındı.

Sabah Gazetesi, ‘İthal ajanlar sınır dışı’, 1 Ekim 2018 tarihinde <http://www.sabah.com.tr/egitim/2016/09/28/ithal-ajanlar-sinir-disi> adresinden alındı.

SETA, İş Birliğinden Stratejik Ortaklığa: Türkiye-Afrika İlişkileri, 26 Ekim 2019 tarihinde <https://www.setav.org/is-birliginden-stratejik-ortakliga-turkiye-afrika-iliskileri/> adresinden alındı.

T24, ‘Milliyet yazarı: Fethullah’ın getirdiği yabancı öğrenciler başımızı ağrıatacak, çok ülkeyle aramız bozulacak’, 1 Ekim 2018 tarihinde <http://t24.com.tr/haber/milliyet-yazari-fethullahin-getirdigi-yabanci-ogrenciler-basimizi-agritacak-cok-ulkeyle-aramiz-bozulacak,363444> adresinden alındı.

The World Bank, Sub-Saharan Africa, 18 Şubat 2020 tarihinde <https://data.worldbank.org/region/sub-saharan-africa> adresinden alındı.

This Day Live, ‘FG Summons Turkish Ambassador over Detention of Nigerian Students’, 11 Ekim 2018 tarihinde <http://www.thisdaylive.com/index.php/2016/10/07/fg-summons-turkish-ambassador-over-detention-of-nigerian-students/> adresinden alındı.

Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı [MFA] (2018), Türkiye-Afrika İlişkileri, 25 Ekim 2018 tarihinde <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa> adresinden alındı.

Türkiye Maarif Vakfı, 18 Ekim 2019 tarihinde <https://www.turkiyemaarif.org> adresinden alındı.

UNDP Africa, About Sub-Saharan Africa, 18 Şubat 2020 tarihinde <https://www.africa.undp.org/content/rba/en/home/regioninfo.html> adresinden alındı.

Unesco, Regional overview: Sub-Saharan Africa, 18 Şubat 2020 tarihinde https://en.unesco.org/unesco_science_report/afrika adresinden alındı.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı [YTB] (2018), Uluslararası Öğrenci Hareketliliği, 16 Ekim 2018 tarihinde <https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/uluslararasi-ogrenci-hareketliliği> adresinden alındı.

Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 10-20 Ekim 2018 tarihlerinde <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alındı.